

TÌM HIEU MÖT SOÁ QUAN NIEM NGOAI MAIXIT HIEN NAI VEACHUINGHÖA XAHOAI

NGUYEN CHÍ HIEU^(*)

Chuinghóa xaohöi nang trai qua giai hoän thoai trab, bain than quatrinh xay döng chuinghóa xaohöi tren thöc teä cuing nhö lyiluan veachuinghóa xaohöi vaicon nööng xay döng chuinghóa xaohöi näi ra nhieu van neä lyiluan cap baich. Giöi lyiluan nang noälöc tim kiem cau trailöi cho nhöng van neälyiluan cap baich nöinhäm gop phan tiep tuic phat trien lyiluan Maixit veachuinghóa xaohöi vaicon nööng ni lein chuinghóa xaohöi trong nhieu kien hien näi. Neähoan thanh nhieäm vui nöithi viec nghieän cöu caic quan niem ngoai maixit hien näi veä chuinghóa xaohöi, tim hieu bain chat cuä chuing, cuing nhö nhöng luan niem cuä chuing veänhöng hain cheäcuä “chuinghóa xaohöi hien thöc” laä can thiet.

Cöitheäkhäng nönh, trong boi cainh xaohöi hien näi con näy räy nhöng bai coing vaämau thuaän, nööi lao nöing con chöu cainh laim than, con bö aip böic vaäböic löi thì tö tööng xaohöi chuinghóa luän giönguyeän tính thöi söi cuä mình. Theäkyi XX näitroä qua cuing vöi bao bieän coälöch söi trong näi, caitich cöc laä tieu cöc. Phan löin löi nööi van chöu cainh söng laim than vaäbö aip böic. Möt böaphän löi nööi öucaic nööic xaohöi chuinghóa näitien hanh coing cuoic xay döng möt xaohöi möi döa tren höc thuyet khoa höc veächuinghóa xaohöi. Tuy con nhöng tröngai nhät nönh trong coing cuoic xay döng äy, nhöng

nhöng thanh töu khoing theäbaic böinööic cuä caic nööic xaohöi chuinghóa hien thöc näicoäinh hööng näing keänen söphän cuä räi nhieu nööic, neän toan böilöi nööi. Nhieu nööi näi bieäu cho caic taing löp nhän däi lao nöing öucaic nööic thuoic caic cheänoächinh trò – xaohöi khac nhau näicoäing xay döng lyiluan veä “chuinghóa xaohöi” rieing cuä mình. Möt phan trong söhöi näi ít nhieu chöu ainh hööng cuä chuinghóa xaohöi maixit, nhöng höicuing con coäing “chanh lyi” nöicho phuöhöp vöi böi cainh hien näi, möt sö khac lai laim düng tö tööng xaohöi chuinghóa nöich thöc, xuyeän taic nöinhäm näi töi müc nöich baic veächeänoä xaohöi hien toä öinööic höi vaä quan tröng hôn laänhäm choing lai chuinghóa xaohöi hien thöc vaäcö söitö tööng cuä nöilao chuinghóa xaohöi khoa höc. Nhün töngöic nöänay, viec tim hieu nöi dung cuä caic quan niem ngoai maixit hien näi veächuinghóa xaohöi cho phep chuing ta nhän thay röihön bain chat caich mäing vaäkhöc cuä quan niem maixit veächuinghóa xaohöi vaäqua nöigop phan baic veäquan niem nay trong boi cainh näu tranh tö tööng hien nay. Viec tim hieu äy cuing taö nhieu kien neächuing ta cöimöt cai nhän chính xaic hôn veäbain than chuing ta trong nhän thöc chuinghóa Maixit - Lenin vaääp dung nöivaä thöc tien.

Näicoäikhöng ít coing trin ghieän cöu danh cho viec phän tích möt caich cöipheäphän caic quan niem chuinghóa xaohöi ngoai maixit. Tuy nhieän, cuing can nhän mänh räing, phän löin nhöng coing trin ghieän cöu äy neäu cöinhöng

(*) TS., Vieän Triet höc, Höc vieän Chính trò - Hanh chín Quöc gia HöiChí Minh

hạn chế nhất định. Hạn chế đó nhất là do cho các mục đích của tiến bộ xã hội và phát triển kinh tế, song hiện có một công trình nghiên cứu đang trong số các tài liệu nghiên cứu về phong pháp luận nghiên cứu các tác phẩm văn học xã hội chủ nghĩa ngoài các tác phẩm hiện nay. Hạn chế thứ hai của những công trình nghiên cứu này là do ảnh hưởng của thời kỳ trước đây “chiến tranh lạnh”, nên các tác giả chủ yếu nhận định phong pháp luận của các tác phẩm văn học xã hội chủ nghĩa ngoài các tác phẩm hiện nay.

Nghiên cứu quan niệm “chủ nghĩa xã hội dân chủ” với tư cách công lý và công lý của phải dân chủ xã hội, một số tác giả Marxist đã đưa ra nhận định ban đầu của “nhận định chính trị”, nhận định về các tác phẩm văn học xã hội chủ nghĩa và “chủ nghĩa xã hội dân chủ” làm đúng tính bản chất của thuật ngữ “dân chủ” nhằm xuyên tạc bản chất chính trị – xã hội của chủ nghĩa xã hội và bản chất chính trị – xã hội của chủ nghĩa xã hội hiện thời. Tiếp theo, các nhà triết học Marxist đã làm sáng tỏ bản chất của “dân chủ kinh tế” nhờ làm rõ biến thể tiêu tố của nền kinh tế hỗn hợp, trong đó quan hệ giữa tư nhân và công nhân xã hội chủ nghĩa của chủ nghĩa xã hội. Dựa trên cơ sở này các tác giả Marxist đã đưa ra nhận định về “nhận định chính trị – xã hội”.

1. Quan niệm “chủ nghĩa xã hội dân chủ” của phái dân chủ xã hội phương Tây hiện nay

Nhà lý luận quan niệm phương Tây về chủ nghĩa xã hội ở phương Tây, chính thức được tuyên bố tại Hội nghị lần thứ nhất sau thế chiến hai của Quốc tế Xã hội Chủ nghĩa tại thành lập (1951) được tổ chức tại Phranckfurt (Tây Đức). Trong tuyên bố của Hội nghị, một số thay đổi triết học quan niệm về chủ nghĩa xã hội so với quan niệm của Marx đã được đưa ra, nói là sản phẩm biến chất kéo dài nhiều năm về các phong trào chính trị, tổ chức của các đảng xã hội chủ nghĩa ở phương Tây. Quốc tế Xã hội chủ

nghĩa ngay từ đầu đã diễn ra cho những quan niệm lý luận hiện thời và rất khác biệt nhau. Bên cạnh các Đảng vẫn tiếp tục bị ảnh hưởng của chủ nghĩa Marx và các tổ chức có ảnh hưởng là sự phong phú về lý luận và thế giới quan, thì các nhóm ở Xcanđinavơ còn xem nhận định chủ nghĩa thời kỳ trước đây là một bước tiến. Sự khác biệt trong quan niệm về lý luận và thế giới quan đã phản ánh mạnh mẽ hiện thời một quan hệ giữa lý luận và thực tiễn của các đảng phái khác nhau của chủ nghĩa xã hội dân chủ cho tới tận những năm 1980. Từ đó trở đi, người ta không thể nói về một lý luận xã hội chủ nghĩa chung theo nghĩa hẹp nữa, cho dù các quy định cơ bản của phong phú và khác biệt trong các hoạt động về xã hội và kinh tế đã được tất cả các đảng dân chủ xã hội chia sẻ. Nhìn chung, hiện nay được thể hiện rõ nhất trong luận giải gần đây của Vili Bran về nguyên tắc của Quốc tế Xã hội Chủ nghĩa từ năm 1989.

a) Quan niệm “dân chủ chính trị”

Là một trong bốn nội dung của quan niệm “chủ nghĩa xã hội dân chủ” được đề cập tới trong Tuyên bố Phranckfurt. Đây thời kỳ của quan niệm về dân chủ chính trị mà phải dân chủ xã hội xem là một bước tiến và dân chủ công sản. Thời kỳ của nó là “xây dựng xã hội mới một cách tốt đẹp, thông qua những phong trào dân chủ”, nói cách khác, đây là “con đường thối nát” có thể gọi là “chủ nghĩa xã hội dân chủ” trong bối cảnh quốc gia lên chủ nghĩa xã hội mà phải dân chủ xã hội tiến bộ.

b) Dân chủ kinh tế

Dân chủ kinh tế là nội dung thứ hai của quan niệm “chủ nghĩa xã hội dân chủ”, nội dung này là một bước tiến của phái dân chủ xã hội nói với mục đích phát triển kinh tế của các đảng xã hội chủ nghĩa Tây Âu, khi mà lợi ích xã hội được đặt lên trên lợi ích cá nhân, người lao động có đầy đủ công ăn việc làm, năng suất lao động cao hơn, mức sống cao hơn, bảo hiểm xã hội cao hơn và phải sản phẩm lao động xã hội công bằng hơn so với chủ nghĩa xã hội.

c) Dain chui xai hoai

Nây thök chat la quan niêm veä "nhöng giai trò cô bain" nöök phải dain chui xai hoai söüduing neä luän chöng cho nein taing của dain chui xai hoai. Coitheakeära öü nây möt söi "giaitrò cô bain", nhö: coing bang xai hoai, phuc löi xai hoai, töi do, hoä bình, bình näing kinh teä va bình näing xai hoai, töi do, noan ket xai hoai, ma phải dain chui xai hoai muön söüduing neä ñinh hööng chính saich xai hoai của Nham nöök nham thay theä quan niêm "näü tranh giai cap" của Maic.

d) Dain chui quoc tei

Laisöi phain öng của phải dain chui xai hoai vöi nhöng heä quai nguy hiêm của chieän tranh lainh, của chay nua vuötrag sau theä chieän hai. Thök teä nây nöök phain ainh trong quan niêm giai trò quai bò va cung toin tai hoä bình ma caic näing dain chui xai hoai röi cuöc cuing näitain thanh va öng hoä

2. Quan niêm "chuinghóa xai hoai tö sain" öü Myö

Khi phain tích caic quan niêm xai hoai chuinghóa xai hoai tö sain hiên näi öü Myö caic taic giai tröök heä näi neäü ba möt söi näc niêm chung của caic quan niêm nây la phui ñinh caic mau thuañ giai cap nöi khang va xung nöi giai cap trong xai hoai tö sain hiên näi, la chuein mau thuañ nöi tai ra bein ngoai heä thöng, v.v.. Qua nöi caic taic giai cuing göp phain lam saing toicoi nguön giai cap của caic quan niêm nöi Möt vañ neä nöä näi nöök neä cap töi trong caic taic phain nghiën cöu veä quan niêm xai hoai chuinghóa tö sain Myö hiên näi la viec caic tö tööng gia tö sain coä y gain ep nhöng mau thuañ của chuinghóa tö bain coing nghiëp cho bain than chuinghóa xai hoai hiên thök. Caic nha triët hoc maixit köch liet pheä phain quan niêm nây va chä ra säc thai yu thök heä của nöi

Quan niêm nây phain ainh quai tröinh nghiën cöu va luän chöng con nööng chuein hoä theo löi cai löông của chuinghóa tö bain nöi quyën nha nöök nhö phöông tien khae phuc möt söi mau thuañ hiên thök của xai hoai Myö hiên näi. Caic näi diein của quan niêm nây tim kieim tien neä cho cheä nöä kinh teä höp lyi cho xai hoai coing

bang hoan haib, cho söi bình näing coi keä hoäch, neä löai böi mau thuañ cô bain của xai hoai coing nghiëp.

Nhöng ngöök "chuinghóa xai hoai tö sain" öü Myö nham mañ luän niêm veä söi thay nöi tính chat quan heä giöä tö bain va lao nöing trong xai hoai häü coing nghiëp hiên näi do coitac nöing của caic maing coing ngheä va quai tröinh coä phain hoä. Vañ neä tiep theo la vañ neä coing bang va bình näing xai hoai. Nöi nöök caic näi bieü của quan niêm "chuinghóa xai hoai tö sain" öü Myö giai quyët töi lap trööng "kheä öök xai hoai" nöök hiäu theo möt caic möi.

Vañ neä veä nhöng näc niêm của chuinghóa xai hoai hiên thök nöök caic näi diein của quan niêm "chuinghóa xai hoai tö sain" öü Myö nham nha tö göc nöä nhöng öü niêm va nhöng häin cheä của xai hoai coing nghiëp, va töi nöi la ket luän veä söi hoai tui của hai heä thöng. Nöi ba öü nây la quan niêm ba giai nöä phait triën của A. Toffler.

Hang loai coing tröinh nghiën cöu näi neä cap töi chuinghóa xet lai hiên näi. Trong caic coing tröinh nây, caic taic giai näi phait hoä cho chuing ta thay diein maic của chuinghóa xet lai hiên näi, näc bieä la möt trong nhöng näc niêm mang tính bain chat của nöi- khöng coi caic cô söi triët hoc của rieing mình ma chui yeü vay möön chuing töi triët hoc tö sain hiên näi, xuein taic bain chat nham vañ của triët hoc maixit. Töi nöi caic taic giai näi töi ket luän veä chuinghóa xet lai nhö keä thuä chính của chuinghóa xai hoai khoa hoc.

3. Quan niêm "chuinghóa xai hoai" của chui nghóa xet lai hiên näi

Caic söi kiein diein ra öü möt söi nöök xai hoai chuinghóa näi tröi thanh nguyën cöi neä caic näi diein của chuinghóa xet lai hiên näi xem xet lai nhöng nguyën lyi cô bain của chuinghóa xai hoai khoa hoc, neä nöä ra quan niêm nä nguyën veä chuinghóa xai hoai. Näc niêm nöi ba của chui nghóa xet lai hiên näi la caic näi diein của nöi keä göi quay lai vöi "Maic chäin chính", vöi "nham hoc Maic", "nham vañ hoc Maic" la nhöng cai ma dööng nhö giöi maic xit quan näi böi qua.

Vañ neä bain säc dain töc của chuinghóa xai hoai

lại một trong những nét tài năng của các nhà diễn của chủ nghĩa xét lại hiện nay bản tôi nhiều nhất. Theo tôi, có lẽ có “chủ nghĩa xã hội” tuy thuộc vào nhiều kiến thức xã hội của mỗi quốc gia, vào nội dung của hàng loạt các năm, diễn biến của chủ nghĩa xã hội nhờ “chủ nghĩa xã hội quan liêu”, “chủ nghĩa xã hội dân chủ”, “chủ nghĩa xã hội nào đó”, “chủ nghĩa xã hội phi nhân bản”, v.v.. cùng với các loại hình quan hệ kinh tế quan hệ xã hội khác nhau.

Các quan niệm cấp tiến tại khuynh về chủ nghĩa xã hội của các nhà lý luận mao xít phản tích thông qua quan niệm của các nhà lý luận Quốc tế Xã hội chủ nghĩa và của các nhà lý luận theo chủ nghĩa Trotsky. Các tác giả này làm sáng tỏ bản chất của chủ nghĩa hẹp hòi của các quan niệm cấp tiến tại khuynh, cũng như sự xuyên tạc quan niệm mao xít về đấu tranh giai cấp, cách mạng và quan hệ giữa ba lực lượng của chúng.

Nội dung tiến hành ở phương Tây, những công trình nghiên cứu về lịch sử của chủ nghĩa xã hội châu Âu bao gồm cũng mang tính chất tởm đốn, mà đúng hơn thông qua nội dung tiến hành tởm đốn lặp lại những nét chính của các nhà. Vào những năm 70 đã xuất hiện các tác phẩm của J. Droz, G. Haupt, L. Kolakowski, J. Touchard, cũng như “Lịch sử chủ nghĩa Mác hiện nay” gồm nhiều tập (Paris), “Lịch sử chủ nghĩa Mác. Chủ nghĩa Mác của Quốc tế II” (Turino). Hay gần đây có công trình của T. Mayer – nhà lý luận hàng đầu của Đảng Dân chủ xã hội ở Đức – viết về “Chủ nghĩa xã hội” (2008). Nội dung trông chờ đợi thái độ hoàn toàn không chấp nhận học thuyết Lênin, nhằm giải quyết vấn đề biến đổi “phòng Nông”, “quan phiến”, “quyền uy” của chủ nghĩa Mác, cần bỏ đi những nội dung chủ nghĩa xã hội dân chủ các cách. Những người cần tin cậy về việc ra các nhà lý luận hôn nhân những người hoạt động tiến, không tạo dựng nội dung phong trào chính trị lập với nội dung hẹp nhất bởi thái độ tiêu cực đối với phái dân chủ xã hội, cũng như với chủ nghĩa duy công nông kiểu Xô viết, trở thành những người này tiến bộ của thế kỷ XX này ghi nhận sự giống

nhau giữa các nhà với nội dung coi là kẻ thù chính trị của họ. Những nội dung thấy sự giống nhau nội dung trong một giới hạn tổng thể nhất hẹp, chủ yếu trong lĩnh vực chính trị phong trào chính trị. Giới nghiên cứu nội dung ta không thể không quan tâm tới những nét giai đoạn hiện nay của phong trào cánh tả ở phương Tây, nên các nhà nghiên cứu lý luận và chính trị, trong khi nội dung chính hiệu biết nay cho phép nó ra những giai đoạn về lịch sử của cánh tả và gắn liền lịch sử này với lịch sử của thời nay công nghiệp, xã hội tiến bộ của cánh tả nhân loại những chuyển biến hậu công nghiệp. Có lẽ là tại đây về các con đường chuyển biến của cánh tả châu Âu hiện nay sẽ có tác động lớn, vì những chuyển biến toàn cầu làm cho nội dung này vẫn đang diễn ra.

Trong bối cảnh giao lưu, hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, các biết lại trong “thế giới phẳng” cũng qua trình toàn cầu hóa diễn ra mạnh mẽ ngày nay, chúng ta không nên và không thể “bỏ quên toàn cầu” về tổ chức, mà cần phải nghiên cứu một cách sâu sắc và cần bản các trào lưu tổ chức phương Tây hiện nay, các biết lại các trào lưu “chủ nghĩa xã hội hiện nay” này và đang hiện diễn trong xã hội phương Tây. Ý nghĩa của bản của việc nghiên cứu các trào lưu tổ chức phương Tây hiện nay nói chung và “chủ nghĩa xã hội ngoài mao xít hiện nay” nói riêng không thể thể hiện ở việc giúp chúng ta nâng cao hiệu quả và năng lực tổ chức lý luận, mà còn ở chỗ cho nên nay chúng vẫn còn có những ảnh hưởng nặng nề vẫn còn tiếp tục lại những dấu ấn trong cuộc sống nông dân của các quốc gia phương Tây. Những nghiên cứu này còn góp phần vào việc hoạch định chính sách ngoại giao, hợp tác và hòa với các nội dung phương Tây theo phương châm “biết mình, biết người”, biết “gần nước, không trong”, tiếp thu một cách có phê phán những thành tựu và hòa tinh thần của thế giới, và dùng chúng vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta hiện nay và trong tương lai.